

DUN DE DICHTE DREVEN

door

C. R. VAN VLOTEN.

*„La Nature est un temple où de vivants piliers
Laissent parfois sortir de confuses paroles...”*

Baudelaire.

In zeker Zuidzee-eiland ziet men, zeggen de zeelui, in de boomen vreemde vruchten bengelen: levende schildpadden, die de oolijke inlanders er aan een achterpoot inhangen om ze aldus maanden lang „versch en vroolijk” te houden.

En al zoude men daar nu ijskasten importeeren en een vereeniging voor dierenbescherming dan zou er toch zeker een „ervaren medicijnman” met heilige autoriteit en een vloed van bewijzen opstaan tegen iedere poging het systeem te veranderen, zijnde dit, naar zijn barbaarsche overtuiging onverantwoordelijk, onvoorzichtig en onbehoorlijk tegenover de natuurwet dat „boombeesten” moeten bengelen. Want, overal, zijn vooroordeelen voortvloeisels van oude gebruiken en overleveringen die — als schildpadden — taai zijn in het sterven of soms, nog erger, zich zelf overleven!

Zoo ziet men in ons land in bosschen, groepen en zelfs in menige oude laan, zoodra de cache-misère der bladertooi is afgevallen, vele schamele boomen staan, knobbelig, krom en kwijnend tusschen de beter groeiende of met triestige stammetjes er spichtig tusschen opstrevend: zie 't triestige tafereel van foto No. 1. Ze zijn niet dood, maar nauwelijks levend, ze worden misschien niet minder maar ook niet beter, ze schaden de naaststaande boomen én het aspect van laan en landschap.

Een groot deel onzer houtopstanden is kleinbezit; vooral in het Oosten van het land vormt het boerenbosch als vanouds nog min of meer een harmonisch geheel in het gemengde bedrijf, waarvoor het sinds eeuwen de, steeds zich weer verjongende en aanvullende, voorraadschuur is voor alle brand-, timmer- en geriefhout. (Zie foto's 4—6.)

Het is verklaarbaar, dat daar veel half dood hout staat; de boer weet, dat hij over 2 of 3 jaar, rijkpalen voor zijn nieuwe ontginning zal noodig hebben en een jaar later wellicht planken en gebinten voor uitbreiding van den koestal. Zoolang laat hij staan wat niet valt, want op het erf liggend „wordt de deugd niet meer en breek je de beenen er over — in het bosch staan ze geen mensch in den weg”. Trouwens

de meubelmakers koopen er groag krimpvrij „wagenschot“, eikenhout, dat een jaar of langer, ontschorst, op stam is gestorven en waar, onder het verganend spint, het kernhout de gezochte kleur en glans heeft gekregen. Hoe het zij — de veelbesproken toekomstige boschbouwconsulenten mogen t.z.t. de al of niet doelmatigheid van het oude systeem voor hem uitpuzzelen, zooals de landbouw- en veeteeltconsulenten het met zooveel succes voor andere bedrijfsonderdeelen hebben

Foto 1. (Foto T. Elzinga, Hengelo)

Beginpunt (links) en eerste 40 m (midden en rechts) van de eikenlaan Hengelo—Borne. De eerste 5 boomen links staan min of meer gedund; de rest vraagt daarom.

Foto 2.

Een dubbele rij op iedere berm te Twickel, Delden, (vergelijk Januari-nummer blz. 7, B en C.) Het gelijk zijn der stammen geeft meer harmonie dan 't feit, dat de plattegrond niet aan een schema voldoet, hindert.

gedaan. De boer, terecht of ten onrechte, ziet met nuchter welbehagen in het, zijn erf beschuttende, bosch dik en dun, dood en levend dooreen staan : voor alles is een doel in petto.

Landschappelijk gaf het, b.v. in Twente, een niet te overtreffen resultaat, door de pretentielooze, ongedwongen gebondenheid van al dat varieerend houtgewas, zinnig en doelmatig gelegd op en bij de verspreide erven, met slaghoutakkers, stobben, spaartelgen en wallen om de weiden : een lust voor het oog, omdat men overal een zorgzaam streven naar doelmatigheid bespeurt.

Maar met onze oude lanen op kunstmatige rijen is het een heel ander geval : de combinatie rijenteelt-oerwoudallures geeft disharmonie.

In het December-nummer van dit tijdschrift wees ik er op, dat het m.i. mogelijk is deze „op rationeele wijze profijtelijk te dunnen”, mits het „beleidzaam” geschiede „met beperking en zonder zinloze hiaten”, „met sparen der geschikte exemplaren op passende plaats”, wat ik „alles samengenomen, moeilijk” achtte, terwijl ik voorop stelde „dat vaste regels niet te geven zijn”, zoodat ik mij bepaalde tot concrete voorbeelden op een weggedeelte weerszijds de bakermat der Nederlandsche Boscbouwwetenschap en dus bij alle lezers van het Boscbouwtijdschrift bekend. Ik merkte er bij op, dat het inrichten van vergelijkbare proefvakken aldaar, mij mogelijk en gewenscht leek.

In het Januari-nummer concludeert nu Ir. Overdijk in k naar aanleiding hiervan : „.....zeker is het onvoorzichtig en niet verantwoord, het dunnen van oude, in gesloten toestand opgegroeiide lanen voor te stellen als een recept, dat zonder risico overal kan worden toegepast. Het is uiterst gewenscht, de beoordeeling van wat op dit gebied mogelijk is, over te laten aan ervaren deskundigen”.

Deze verrassende conclusie deed mij echt goed, om twee redenen : 1e. om de toon, die jeugdherinneringen wakker riep, nl. aan die des korzelligen kantonniers, vermeld op blz. 515 ; 2e. omdat Z.Ed.Gestr. goedbeschouwd gelijk heeft : als men ziet, hoezelfs zoo'n paar simpele blijdzijden druks, oppervlakkig gelezen, althans volkomen misverstaan werden, dan had ik zeker wel zeven inplaats van zesmaal mogen onderstrepen, dat het onverantwoordelijk zou zijn, ondeskundigen als corrector los te laten op onze diverse oude lanen en dreven, die evenveel luisterrijke „bladzijden” zijn of althans dienen te worden in het onvolprezen bonte prentenboek der Nederlandsche natuur.

Ondertusschen blijf ik van meening dat, waar men de laatste jaren met succes rationeele wegbepantingsmethode's invoerde bij nieuwe aanplant en de dunningen daarvan, ook het herzien van oude lanen beter lot verdient, dan, zooals in „De Weg in het Landschap”, vrijwel genegeerd en in

Foto 3. (Foto de Jong, Heelsum)
De Utrechtsche weg tusschen Heelsum en Oosterbeek geeft in de beuken-
rijen langs het fietspad „gaten in de rij” te zien die *niet* en afwijkende
boomen die zeer opvallen.

Foto 4. (Foto Dingeldein, Denekamp)
In 't Twentsche landschap ziet men steeds een gekartelde einder van
oud en jong „gebruiks-houtgewas”.

„Wegbeplanting" uitdrukkelijk in den ouden vorm bestendig te worden.

Streven naar deskundigheid is ook hier voorwaarde voor vooruitgang; *schermen* met deskundigheid, opgevat als „desonfeilbaarheid" van een enkeling acht ik er een rem voor; daarom hoop ik, dat het*het nog zal komen tot aanleg en objectieve controle (b.v. door het Boschbouwkundig Instituut) van proefvakken in schijnbaar uitgegroeide lanen, waartoe de overzichtelijke opstelling tusschen K.M. en H.M. palen van de „blijvers" en de eventueele „wijkers" langs vele rechte wegen als 't ware uitnodigt. Temeer daar momenteel de deskundigen het niet over alle wegbeplantingsproblemen eens zijn. Ir. Overdijkink geeft, zij 't schoorvoetend, toe: „Wellicht is het mogelijk wat minder bevreesd te zijn..." enz., (blz. 12), terwijl Dr. Houtzagers ook in het Januari-nummer (blz. 13), blijkbaar minder hechtend aan papieren schema's en plattegronden dan aan de levende boomen, meent: „Het hindert niets, indien men — wanneer de boomvormen en omstandigheden zulks medebrenge — eens 2 of 3 exemplaren in het oude verband naast elkaar behoudt, omdat nu eenmaal niet de betere en slechte boomen steeds naast elkaar staan", hetgeen m.i. door foto 1 en 2 geïllustreerd wordt.

Wat het zakelijke gedeelte van de beschouwingen van Ir. Overdijkink betreft, geven zijn fraaie foto's op blz. 5 en 9 zoo treffend weer: één hoogte, één dikte, één deskundige; er is lijn in, er gaat bekoring van uit als van een keurig „op ééne" gezetten akker welgedane voederbieten. En ze onderstrepen nog eens wat ik bij foto's A2, A5 en C4 (December-nummer) schreef, op welke laatste foto de besproken gedunde Oosterbeeksche linden, rechts achter, nog juist zijn te zien..... „Hieraan echter nu generaliseerende conclusies vast te knopen over het herzien van oude lanen, gaat allerminst op. Want in zoo'n rij, waar alles gelijkvormig is, doet „een gat" gewild aan, als een slordigheid, als alles wat ongemotiveerd is; in oude lanen echter zou het verschil tusschen de „blijvers" en de „wijkers" veel meer disharmonie geven dan „het wegvallen van een stip van den plattegrond", wanneer dit wél gemotiveerd is" (zie foto 3). De foto's op pagina 11 geven een treffende illustratie van de wegverbetering door mij op pag. 523 (December-nummer) uitvoerig beschreven en geprezen en die ik met de foto's A1 en D5 illustreerde. Alleen is het teveel aan berk, op onderste foto blz. 11 onder de drup van den beuk op den voorgrond, geveld, nadat dit terreingedeelte door mij in eigendom verkregen werd.*)

Voorbijrazende automobilisten zouden, volgens den Heer

*) Van deze gelegenheid maak ik gebruik twee drukfoutjes te herstellen uit het December-nummer, n.l.: blz. 521 17e regel moet zijn foto A4 en blz. 523 27e regel moet zijn foto's A1 en D5.

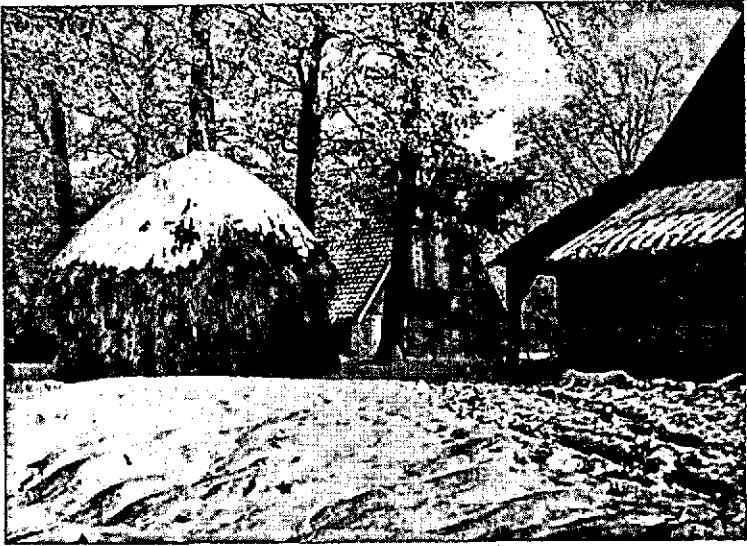

Foto 5.

(Foto Dingeldein)

Bij iedere Twentsche boerderij staan rijzige eikenboomen in reserve om bij herbouw te kunnen dienen.

Foto 6.

(Foto Dingeldein)

„Meer as wachters op den hoogen wal,
Wel weet woovöl honderden jaoren al
Hebt doar de eekenstobbens 'estoan,
Verweerd, verkommen en half vergoan“.

Zóó ziet de kunstenaar Dingeldein van Denekamp en zóó beschrijft de dichteres Cato Elderinck van Enschede de boerenhoutcultuur in Twente — waarmee de oude lanen m.i., meer dan thans 't geval is, in harmonie zouden kunnen zijn.

Overdijkink geen details, slechts beplantingen als geheel zien; m.i. is dit slechts betrekkelijk waar: niet voor niets is het woord „talieziek” (= wagenziek) ontstaan. Maar waarom in de betreffende beschouwing de aanliggende bewoners ganschelijk te nageeren, die er toch, en niet alleen landschappelijk, nauw bij betrokken zijn, evenals de nog niet uitgestorven weggebruikers zonder auto?

Voorzichtig herzien, zooals ik in het December-nummer trachtte te omschrijven, voortdurend rekening houdend met de omgeving, geeft geen gevaar of hinder, integendeel meer vreugde aan al die belanghebbenden.

Trouwens in de tezelfdertijd, 4 Jan. '41, verschenen aflevering van de „Toeristen Kampioen” schrijft de Heer Overdijkink: „In het algemeen kan worden gezegd, dat voor de aantrekkelijkheid van een weg alles van betekenis is, wat gezien wordt van den weg af. Dit houdt echter in, dat evenzeer van betekenis is wat *niet* van den weg af wordt waargenomen, waarmee de schoonheidstorende elementen zijn bedoeld.”

Ofschoon ik moet bekennen, het laatste deel dezer aanhaling niet te begrijpen, evenmin als, verder op dezelfde pagina, de omschrijving van: „Betonpalen met draad, welke na de wegverbreding een gezellige haag vormen”, is dit toch een geheel ander geluid dan op blz. 10 van het Januari-nummer van het Nederl. Boschbouw tijdschrift naar aanleiding van mijne foto's.

Wat de plattegronden betreft, zal iedereen het er mee eens zijn, als Ir. Overdijkink zegt, (zie blz. 8 van de Januari-aflevering van dit tijdschrift): „Hierdoor wordt een gemakkelijker overzicht verkregen dan op het terrein mogelijk is.” Zoo zal m.i. het noodzakelijke verschil in dunningsmethode bij oude en jonge lanen er overduidelijk uit kunnen blijken, als men er, b.v. in rood en blauw, de horizontale projecties der kronen op aangeeft van de „blijvers” en de „wijkers”; ik wees er juist op in het December-nummer, dat men te veel op „plaats van den stam”, te weinig op „vorm der kroon” let: in de plattegronden, die Ir. O. op blz. 7 geeft, zijn de kronen geheel genegeerd, waardoor alles inderdaad heel simplistisch wordt.

Maar juist bij het dunnen van oude lanen is, meer nog dan schematische plattegronden, de toegewijde aandacht noodig, die des dichters was, toen hij in den tempel der natuur de stem hoorde van het ongekorven hout.

Want hoe belangwekkend de discussies des deskundigen zijn, m.i. moeten de *boomen* het laatste woord spreken.

En ik herhaal mijn vraag: zou niet het Boschbouwkundig Instituut daarbij de bevoegde tolk willen zijn?

Voorzoover het er b.v. om gaat in een wetenschappelijk opgezette proef, de stelling na te gaan (blz. 515 Dec. no.)

dat zelfs bermboomen ,die op hun gedrongen plaats vol-groeid lijken, als regel, *in den loop der jaren* gaan door-groeien als ze voldoende ruimte krijgen, hetgeen de kroon-vorm verbetert en de houtaanwas per individu grooter maakt.

Voorzoover mij bekend bestaan daaromtrent in ons land geen gegevens. De resultaten te Rankhyttan (Zweden) na de radicale dunningen van 1921, door B. S. gerefereerd (blz. 130 jaargang 1938 B.T), de metingen van Beninde (Duitschland) (referaat W. B., blz. 456, jaargang 1938) waaruit o.a. groote aanwas bleek van 140-jarige dennen met goede kroon wanneer voor ruimte gezorgd werd, het feit dat men reeds sinds 1875 in Frankrijk (referaat G. G., blz. 243, jaargang '38) om de 15 jaar boringen verricht om de houtaanwas te controleeren van „Les Forêts de Chêne de la Valeé de l'Adoer”, doen verlangen naar minder theoretische, doch meer exacte gegevens, ook voor dit onderdeel der wegbeplanting vrijstelling van oudere boomen.

Resumeerende : boomen hebben om te tieren, om boom te zijn, om in het landschap lustige lanen te vormen, lucht en licht en takken noodig ; zonder dat zijn ze afzichtelijk en misplaatst als opgehangen zeeschildpadden zonder water. Dunt daarom — deskundig — de dichte dreven ; 't is Sprokkelmaand ; in onze lanen valt te sprokkelen ; geeft nu, wat beter weg kan — deskundig — den genadeslag !